

KOLAJ TEKNİĞİ VE YARATICI SANAT EĞİTİMİ İÇİN ÖNEMİ

Ayfer UZ

Doç. Dr.,Trakya Üniversitesi, Eğitim Fak. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İř Eğitimi Anabilim Dalı, Edirne. ayferuz@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4365-3389

Uz, Ayfer. "Kolaj Tekniği ve Yaratıcı Sanat Eğitimi İçin nemi". idil, 108 (2023 Ağustos): s. 1082–1094. doi: 10.7816/idil-12-108-03

Z

Bir sanatsal ifade aracı olan kolaj tekniği bireyin hayal gücünü geliştirmede, bütün parça ilişkisini kurgulayabilmede ve farklı parçaları birleştirerek yeni bir kompozisyona giderken sentez yeteneğini geliştirmede etkili olmasının yanında, ğrenci kendini sanatla ifade ederken gelenekselin dışına çıkararak sınırlamaları kaldırdığı için daha zgr ve yaratıcı düşünme yetisini gclendirmektedir. Araştırmada sanat eğitiminde kolaj tekniği ve uygulamalarının yaratıcı bireyler yetiştirmede ne derecede önemli olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminde literatür taramasıyla gerçekleştiren çalışma, 20.yüzyılın başlarında ortaya çıkan sanatçıların sanat üretiminde kullandıkları ve günümüz sanat çalışmalarında ve sanat eğitiminde sıklıkla kullanılan kolaj tekniği ele alınmıştır. Kolaj tekniği üzerinde genel bir değerlendirmeden sonra yaratıcı sanat eğitimine katkıları ve önemi üzerine araştırma genişletilmif ve toplanan veriler "betimsel analiz" yöntemiyle zmlenerek sonuca gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Resim, Kolaj, Kolaj Tekniği, Yaratıcılık

Makale Bilgisi:

Geliş: 17 Haziran 2023

Düzeltme:29 Temmuz2023

Kabul: 22 Ağustos 2023

Giriş

Sanatsal ifade aracı olarak kolaj tekniğine ilişkin literatür de benzer açıklama ve tanımlarla karşılaşılmaktadır. Bunlardan birkaçı şoyledir: Yapıştırma resim olarak da anılan kolaj, gazete, afiş, etiket, fotoğraf basılı malzemelerle ayna, kumaş vb. gibi nesnelerin kesilip tuvale yapıştırılması olarak ifade edilmektedir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 1033). Cambridge sözlükte kolaj (collage), çeşitli malzemelerin veya nesnelerin, örneğin kâğıt, kumaş veya fotoğrafların geniş bir yüzeye yapıştırıldığı bir resim veya resim yapma sanatı olarak geçer (Cambridge Dictionary Web Sitesi). Yine Nimet Keser'in ifadesiyle kolaj, muşamba, duvar kâğıdı, gazete, ahşap vs. gibi sanat dışı olan malzemelerin çizim ve boyamaya ek olarak resimsel öğe olarak tuvale monte edilmesidir. Kolaj bir sanat malzemesi olarak ilk Kübizm'de kullanılmış ve bu teknik, 20. yüzyılda sanatta bir dönüm noktası olarak dşnlmş ve bu yüzyılın estetiğini oluşturmuştur. Teknikten çok bir düşünce anlayışına dayanan kolaj Kübizm'den sonra Dadaist ve Sürrealist estetiğe de egemen olmuştur (Keser, 2009: 185).

Yukarıdaki tanımlamalardan da anlaşıldığı gibi kolaj tekniğini; farklı gündelik nesnelerin sanatsal bir kaygıyla bir araya getirilmesi ile elde edilen iki ve üç boyutlu sanat eserlerinin oluşturulmasında kullanılan bir teknik olarak yorumlayabiliriz. Sanatın gelişimi toplumsal gelişmeye ve toplumsal yaşamın yapısına doğrudan bağlıdır. Bilim ve teknolojinin ilerlemesi, sosyo-ekonomik ve kültürel yapının değişmesi, sanayileşme, kentleşme gibi etkenler, sanatın gelişmesinde ve değişmesinde rol oynamıştır. Sanat artık toplum için sosyal bir gereksinim haline gelmiş ve her toplum kendi bünyesinde farklı anlatım biçimiyle sanata yön vermiştir. Sanatçı yeniyi yakalama isteğiyle pek çok teknik ve farklı malzemeden yararlanmıştır (Erdoğan, 2007: 120).

Kolaj, bir yöntem olarak 20. yüzyıl sanatında ilk defa Kübistler tarafından bulunmuş ve Dadaistler tarafından geliştirilmiştir. Modern sanatla birlikte daha da ön plana çıkmış ve günümüzde popülerliğini yoğun ilgi ile korumaktadır. Kolaj alışması sanatçıyı malzeme konusunda oldukça zgr kıldığı için sanatçının hayal gücü ne kadar geniş ise ortaya çıkan eser de o kadar ilgi çekici olmaktadır. Kolaj sanatı ile birlikte sanatsal nitelik taşımayan çoğu malzeme bir araya getirilerek sanatsal bir anlam oluşturur (Erany, 2015).

Bu araştırmada konuyu daha iyi değerlendirebilmek adına sanatta alternatif araşışların hız kazandığı 20. yüzyılın yenilik içeren sanat akımları özellikle "Kolaj"ın resim sanatında sanat malzemesi olarak kullanılmasının başlangıç serüvenine ve gelişimine kısaca yer verilmiştir. Bunun için özellikle ilk olarak "Kolaj Tekniği" resim sanatında kullanılmaya başlamasını gösteren Kübizm ele alınmış, diğer taraftan bu tekniğinin etkin olarak kullanılması ve sanatsal ifadede ve malzemede sınır tanımayan yeni bir döneme öncülük etmesi açısından "Dada" rneğine kısaca yer verilmiştir. 20 yüzyılda yaratıcı sanat eğitiminde sanatsal ifade aracı olarak "Kolaj" tekniğinin "Sanat ve Tasarım Okulu Bauhaus" eğitimdeki önemli yerine örnek olarak yer verilmiştir. Ayrıca özellikle yaratıcı sanat eğitiminde; öğrencilerin el becerileri, zihinsel güçlerini, görme, duyma düşünme, sezme yetilerinin geliştirilerek yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi için sanatsal uygulamalarda kolaj tekniğinden bilinçli olarak ve etkin bir şekilde faydalanılmasının önemi ele alınarak araştırma genişletilmiştir. Nitel araştırma tekniğiyle gerçekleştirilen bu makale konuyla ilgili Literatür taraması ile; kitaplardan, makalelerden, internet kaynaklarından, araştırma tezlerinden, kolaj resim örneklerinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bilgiler "betimsel analiz" yöntemiyle değerlendirilmiş ve sonuca gidilmiştir.

Kübizm ve Dada Hareketinde Kolaj zerine

Sanatçı ağlar boyunca sanatsal ifade aracı olarak birçok teknik ve malzeme kullanmıştır. Toplumlarda değişen ve gelişen siyasal, kültürel, teknolojik ve sosyo-ekonomik koşullar sanatçıları resim sanatında geleneksel anlatım araçlarının dışına çıkararak yeni araşışlara yöneltmiştir. Bunlardan biri belki de en önemlisi kolaj tekniği olmuştur. Kolaj tarihsel süreci içindeki yolculuğına ilk olarak Kübizm, zellikle "Sentetik Kübizm" (1912) dönemiyle başladığı görülür. Daha sonra "Dada Hareketi" (1916), Sürrealizm, Soyut Sanat ve Pop Art'ın ve ağdaş, güncel sanatın içinde etkin bir şekilde yer alır. Bununla birlikte "Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu" (1919) eğitim anlayışında kolajın önemli yerinden söz edilebilir. Bir döneme öncülük etmiş, sanat tarihine adını yazdırmış kolajı sanatsal ifade aracı olarak kullanmış sanatçı isimlerinin başında; Henri Matisse, Braque, Pablo Picasso, Kurt Schwitters, Marcel

Duchamp, Salvador Dali, Miro, Klee, Jasper Johns, Richard Hamilton, Andy Warhol, Tom Wesselman gibi isimler sayılabilir.

Kolaj ve Kübizm

Gerçek nesnenin resimde yer alması ilk olarak Kübizm döneminde görülmektedir. Özellikle Kübizmin "Sentetik" olarak adlandırılan döneminde 1912 ve sonrasında boya ile birlikte gazete kağıtları, tel, cam, kumaş, kum, ip gibi pek çok çeşitli somut malzemelerin resme yapıştırılarak kullanılmaya başladığı görülür. Böylelikle sanatta önemli bir yenilik olarak kolaj tekniği iki boyutlu, üç boyutlu gerçek nesnelerin kullanılması ile gündeme gelir.

Resim 1. Picasso, *Bardak ve Su şişesi*, 1912. Kolaj.

Resim 2. Picasso, *Klarnet, Levrek, Gazete, Sinek Ası*, 2013. Kolaj.

Pablo Picasso 1912 tarihinden itibaren gerçekleştirdiği resimlerine baskılı kumaşlar ve kağıtlar yapıştırır ve ayrıca atık malzemeler kullanarak kolaj tekniğini nc boyuta da taşır ve böylece assemblaj tekniğinin ilk örneklerini vermiş olur. Georges Braque da aynı tarihten itibaren 'papier coll' olarak adlandırılan ve kesik kağıt parçalarının resim yüzeyine yapıştırılmasıyla elde edilen kendine özgü bir kolaj tekniği geliştirir. Kolajın 20. Yüzyılın başlarından itibaren en önemli sanat tekniklerinden biri haline gelmesi, fotoğraf, gazete, dergi, afiş, kartpostal gibi kitle kültürüne özgü basılı malzemenin bu çağda yaygınlık kazanmasıyla ilgilidir. Yine Picasso ve Braque bu dönem yapıtlarında yaşadıkları zamanların siyasi ve kültürel gelişmelerine ilişkin ipuçları veren gazete kupürleri ve reklam imgeleri kullanmışlar, ilgilerinin sadece biçimsel kaygılarla sınırlı olmadığının ipuçlarını vermişlerdir (Antmen, 2010: 48). Bu dönemde boya malzemesiyle birlikte farklı atık malzemelerin özellikle resimde kağıt, kumaş, duvar kağıdı gibi malzemelerin sanatsal anlatımda yer alması, yine sayı ve harfler gibi resim dışı soyut öğelerin kompozisyonun içinde bulunması sıra dışı olarak değerlendirilebilir. Kısaca bu sürecin en önemli yeniliği, resme kolajın girmiş olmasıdır diyebiliriz.

Resim 3. Braque, Cam Sürahi ve Gazeteler, 1914, Kolaj.

Resim 4. Braque, Rom Şişesi, 1914, Kolaj.

Kübistler, resme elle dokunurluk, maddesel bir nitelik kazandırabilmek için yağlıboya kum karıştırarak resimlerini tamamlarlar. Georges Braque, resimlere bakarken, bunlara eliyle de dokunmayı gereksindiğini söylemiştir (İpşiroğlu, ve İpşiroğlu, 1978: 99). Kübizm Akımı'nın önemli temsilcilerinden Georges Braque'ın resimde farklı malzemelerin ilk olarak kullanımını şöyle anlatılır:

Picasso ile Braque 1912 yazını Vaulluse'deki Sorguessur-Ouvez'de geçirirler. Picasso'nun eserleri çok sayıdadır ve renklidir, ressamın yeni aşkının sevincini ifade etmektedirler: Braque'ınkiler ise dostuna resim verdiği somuta dönüşe kanıttır; her ikisi yeni sorunlar ortaya atarlar, "gerçek" nesnelere taklidi ya da kullanımı önemli bir dönemeçtir. Braque'ın Sorgues'a yerleşmesinin başında çizdiği *Üzüm Salkımlı Ölü Doğa*'da kum pigmente nüfuz etmiştir...

Eylül ayında, Avignon'da, Picasso'nun olmadığı bir sırada Braque ağacı taklit eden duvar kâğıdı şeritleri satın alır ve ardından tuvale bir çok parça yapıştırır ve bunlar arasında füzenden çizgilerle bağ kurar; bu meyve tabağı ve bardak ilk "yapışkan kağıt"tır. Picasso geri döndüğünde bunu keşfeder ve Braque'ın ne kadar önemli bir devrim gerçekleştirdiğini anlar. Bu göz yanılması değildir gerçekliğin doğrudan doğruya tabloya dahil edilmesidir (Cabanne, 2013: 58-59).

Sanat yapıtındaki İlk kez geleneksel malzemenin ötesinde, kitle kültürüne özgü gündelik, sıradan malzemelerin kullanılır olması büyük bir yeniliktir. O güne kadar hiç görmediği farklı sanat eserleriyle karşı karşıya kalan izleyicinin dikkatini çekmesi, anlamlandırmaya çalışması, sorgulaması kaçınılmaz gözükmektedir. Her gün okuduğu sıradan bir gazetenin bir parçası resmin içinde kompozisyonun önemli bir parçası olmuştur.

Bu gelişmeyle kolaj, sanat ve yaşam arasındaki keskin sınırların bir ölçüde erimesinde etkili olmuştur. Neyin sanat olup olmayacağıyla ilgili kalıplaşmış yargıların hüküm sürdüğü bir

dönemde bu kadarı bile büyük, çok büyük bir adım olarak tarihe yazılmıştır. Sanat nesnesinin malzemesi ve mecrasına ilişkin bir sorgulamayı gündeme getiren bu yaklaşım, 20. Yüzyılın sonraki adımlarına ilişkin ipuçları taşımakta; Dada kolajlarına ve fotomontajlara, Pop kolajlarına ve hatta günümüze kadar uzanan dijital kolajlara temel oluşturmaktadır (Antmen, 2010: 49).

Atık malzemenin sanat nesnesi olarak ilk kullanıldığı zamanda aldığı kolaj ismi ilerleyen zaman dilimlerinde asamblaj, dekolaj, montaj gibi denemelerle alanı ve anlamı genişlemiştir. Ortak tarafları atık haline gelmiş tkretim ürünlerinin kimi zaman tuval veya bir yüzey üzerine ya da atık malzemelerin üç boyutlu kompozisyonla bir araya getirilmesi ile yeni bir sanatsal yoruma ulaşılması olarak değerlendirilebilir.

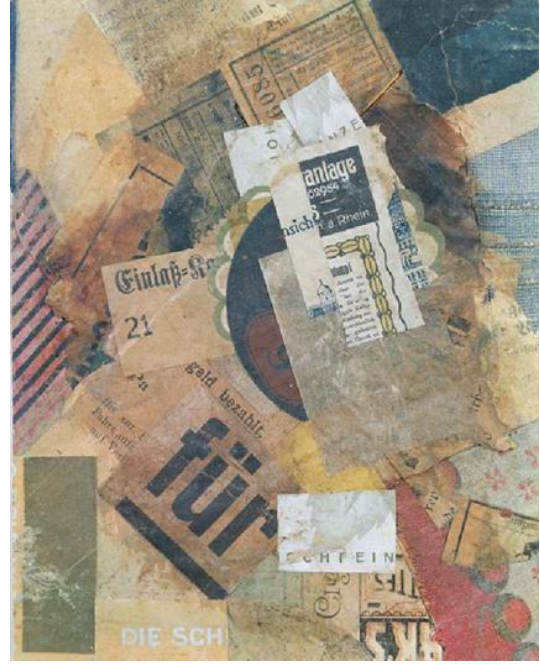
Dada Hareketinde Kolaj ve Kurt Schwitters rneği

Dada hareketinin ortaya koyduğu sanatsal tutum sanat kavramının yeniden yorumlanmasına neden olmuştur ve özellikle sanatı yok etme düşünceleri sanata zarar vermektan ziyade sanatın sınırlarını genişletmiştir. Dada hareketi sanat tarihi açısından bir dönüm noktası olmasıyla birlikte her türlü atık malzemeyi sanat diye kullanmaları da ayrı bir yere sahiptir ve dolayısı ile sanatın sınırlarını kullanılan malzemede de genişletmiş ve sorgulatmışlardır. Diğer taraftan Dada hareketinin hazır nesne kullanımı ile Picasso ve Braque'ın hazır nesne kullanımı arasında fark vardır. "Sentetik Kübizm"de kullanılan sanat dışı nesnelere sanat yapıtına yardımcı malzeme olarak kullanılmış ve sonuç olarak ortaya alişilgelmiş bir düzlemde sanat yapıtı çıkmıştır. Dada hareketinde kullanılan hazır nesne veya atık malzeme ise bağlamından koparılarak düşüncenin temsili olarak kullanılır, başka bir ifadeyle çoğu zaman sanatsal bir kaygı taşımına önem verilmez. Metin Szen ve Uğur Tanyeli kolajın Dadacılarca yaratılmış bir resim sanatı tekniği olduğunu vurgular. Elde mevcut her tür basılı, çizili ya da fotoğrafik malzemenin bir yüzey üzerine yeni bir kompozisyon oluşturacak şekilde düzenlenip yapıştırılmasıyla elde edilir. Böylece tek başına sanatsal niteliği olmayan çeşitli malzemeler, yalnızca yeni bir kompozisyon oluşturmak için kullanmaları sayesinde bir sanat yapıtı meydana getirirler. Bu durumda sanatsal üretim süreci sadece bir kompozite etme etkinliğine indirgenmiş olur (Szen, ve Tanyeli, 2010: 172). "Kolaj ve asamblaj gibi tekniklere ağırlık veren, ifadede rastlantısallığı son derece önemseyen, Batılı olmayan kültürlerin 'primitif' ifadelerine ilgi duyan Dadacıların en büyük özelliği, sanat ile yaşam arasındaki sınırları yok etme arzusu ve bununla bağlantılı olarak gelişen sanat karşıtı tavrıdır" (Antmen, 2010: 124).

Dada hareketi ile sınırları kaldırılacak ve yeniden sorgulanacak olan sanat, başka bir döneme evrilmektedir. Diğer her şeyde olduğu gibi sanatta da kabul görmüş her şeye saldırılmakta ve yıkılmak istenmektedir. Yıkım gerçekleştirilmeden "yeni" inşa edilemez, bu nedenle geleneksel olan her şeye tepki gösterilmektedir. Bu dönem resim sanatında geleneksel boya vb. araçların dışına daha cesurca çıkıldığı her türlü malzemenin sanat olarak bir düzenlemeyle kullanıldığına tanık olunur. Kbizmden sonra kolaj tekniğinin en ilginç ve sıra dışı rnekleri Dada hareketinde görülür. Dada hareketinin içinde söz edilen ve her zaman kendisini Dadacı olarak gören Kurt Schwitters, sanatsal ifadede kolaj ve asamblaj çalışmalarıyla dikkat çeken özel bir isim olmuştur. Boyayla birlikte kumaşlar, gazete ve dergi parçaları, eski bisiklet parçaları, teneke kutular vb. gibi atık malzemeleri kullanarak ilgi çekici, sıra dışı ve estetik kompozisyonlar oluşturur. Buluntu iki veya üç boyutlu nesnelere onun elinde çok özel yapıtlara dönüşür. Özellikle başlarda buluntu her türlü nesneyi karton veya tuval üzerine yapıştırıp düzenleyerek sanatsal forma ulaşır, daha sonra mekanda üç boyutlu düzenlemelerle veya eklemelerle devam eder ve tüm bunlara "Merz" adını verir.

Resim 5. Kurt Schwitters, Merz 460, 1921, Kolaj

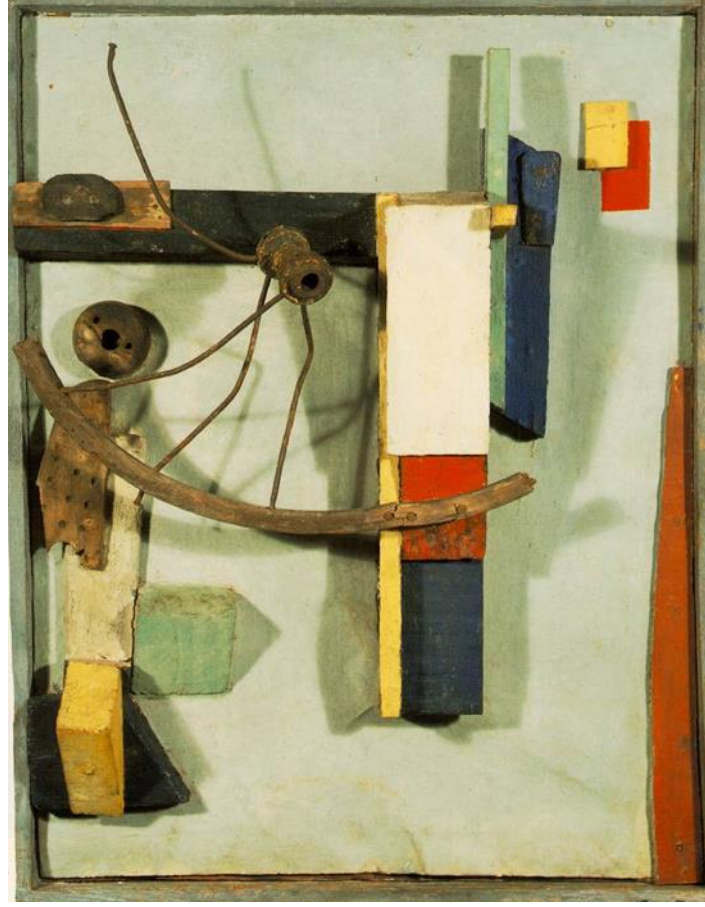
Resim 6. Kurt Schwitters, Merz 94, 1920, Kolaj.

Resim 7. Kurt Schwitters, Merzbild Rossfett, 1919, Montaj, Kolaj.

Merzbild Rossfett, Schwitters'ın sanatta ęnlük nesnelerin kullanımına olan ilgisinin mükemmel bir örneğidir. Atık malzemelerin modernist sanat pratiğine dahil edilmesine ilişkin kavramlarını özetlemektedir. Bu nedenle kolajları arasında en ünlülerinden biri haline gelir.

Geleneksel olmayan öğeleri sanat eserlerine dahil etmek o zamanlar yepyeni olmasa da, ondan önce benzer teknikleri kullanan Dadaist avangart gruplarla, Merzbild Rossfett'in yaratılışından önce bu kadar çok veya karmaşık bir şeyde görülmemiştir (Artchive Web Sitesi).

Resim 8. Kurt Schwitters, Bild 1926, Montaj, Kolaj.

Sanatçının eserlerine baktığımızda uyumsuz ögelerin zıtlığı dikkat çeker, ancak parçaları estetik bir bakış açısıyla uyumlu bir bütünle sonuçlandırarak izleyende hayranlık uyandırır, estetik haz yaşıtır. İki ve üç boyutlu buluntu nesnelere tuval üzerinde boyayla-renklerle bütünleştirmiş ve bambaşka bir yoruma ulaşımıştır.

Schwitters, Merz'i sade bir dille, dünyada oldukları haliyle kullanarak "yeni formları" ve "yeni şekillendirme yöntemlerini" yeniden keşfetmek olarak tanımlamıştır. Bu nedenle en önemli Merzbild (Merz Resmi) teknikleri kolaj ve montajdır. Her iki teknikle çalışılırken dokularına ya da renklerine göre değil, atölyede, sokakta p diye bir kenara atılmış, "bulunmuş" nesnelere, malzemeler, parçalar eşyalar kullanılmıştır (Thompson, 2014: 166, 168).

Sanatsal ifadede ve malzemede sınır tanımayan yeni bir döneme girilmesine "Dada" nclk etmiş sanatın tanımını değiştirmiştir. Her daim Dadayı benimseyen Schwitters sanatını gerçekleştiren kolaj ve asanblaj tekniğini sıra dıőı kullanım tarzı ile dikkat çeken önemli isimlerin başında gelir. Kendinden sonraki sanat oluőumlarının pek çoğu Dada hareketinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiştir. Ancak bu etki sadece isimsel olarak değil aynı zamanda hem felsefik hem de ifade biçimindeki çeşitlilik ve sınırların aőılması şeklinde devam etmiştir. Kolajın eğitim hayatına girmesi ve yaratıcılığın geliőmesi için önemli bir gereç olarak kabul edilmesi ađdaő sanatçıların, hazır nesnelere kendi özgün sanatlarına dahil ederek kullanmadaki nclklerine borçluyuz. Picasso, Braque ve Dada sanatçılarının kullandığı hazır gereçler çağımız yaratıcı sanatında daha da yaygınlaőmış olarak karőımıza çıkmaktadır.

Yaratıcı Sanat Eğitiminde Kolaj tekniği ve önemi

20 yüzyılın anahtar kelimelerinden biri olan yaratıcılık yalnızca sanatsal oluşunlar için değil insanın tüm yaşam alanını kapsayan geniş bir olgu olarak önümüze çıkar. İnci San'ın ifadesiyle yaratıcılık, insan hayatının ve insanlık evriminin tüm yönlerinde yer alan temel bir yetenektir. İnsanın tamamladığı her işte yaratıcılık, bir temel öğe olarak bulunmaktadır (San, 2008: 14). Yaratıcılık 20. yüzyılın en önemli terimi olarak ifade edilemeye başlamasının bir nedeni vardır. ağ insanı bilgi ve birikiminin yanında; farklı düşünen, hayal eden, kurgulayan, düzenleyen daha net bir ifadeyle; çok yönlü olmalıdır ki geleceği planlamada yetkin olabilsin, fark yaratabilsin. O halde eğitimin hedefleri arasına yaratıcılık, yaratıcı insan yetiştirme büyük harflerle yazılmalıdır. Yaratıcı düşünmeye ve uygulamaya geçirmeye en uygun ortam sanatsal üretimlerle olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda bireyin yaratıcılığını geliştirmek için de sanat eğitimi ve ğretimi oldukça önemlidir. Sanat eğitiminde öğrenciyi yaratıcı düşünmeye, deneyimlemeye, sorgulamaya, eleştirel bakış açısı geliştirmeye, düşüncelerini sanatsal üretime geçirecek zgr ortamlar hazırlamaya, ayrıca farklı teknik ve buluşlara açık ve destekleyici olmaya ihtiyaç vardır. O halde "yaratıcılık" nedir? Sorusuna cevap arayalım. Bu konuda pek çok anlatımla karşılaşmak mümkündür, en temel anlamıyla yaratıcılık: "Sorunlara, bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güclüğü tanımlama, üzüm arama, tahminlerde bulunma, ya da eksikliklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınama, daha sonra da sonucu ortaya koymadır" (Sungur, 1992: 20). Diğer taraftan uygun eğitim ile "yaratıcılık geliştirilebilir mi?" sorusu önemlidir. Kırışoğlu 'nun ifadesiyle; yaratıcılık ayrı durumlar arasında, geniş düşünme, deneme, keşfetme, sınama gibi birçok birbirine bağlı davranışı kapsar ve bu davranışların her biri öğrenilen davranışlardır. Kişinin doğuştan getirdiği kapasitelerle uygulamada ortaya koyduğu yaratıcı davranışlar arasındaki boşluk yalnızca çocuğa ve gence öğretilmesiyle kapatılabilir (Kırışoğlu, 2002: 184). Demokratik, çok sesli, farklı düşünmeye özendirilen, farklı malzemeyi ğretim alanına taşıyabilen, yeni deneyimlere açık uygun ğretim ortamının oluşturulması ile yaratıcılık geliştirilebilir. Eğitimde oluşturulan kalıplar, şablonlar aynılaşmış prototip insan rneği sonucuna götürmektedir. O nedenle kolaj gibi farklı ve çeşitli malzemelerin sanat eğitimine dahil edilmesi kalıplaşmış düşüncede ezber bozar, çünkü yeni bir teknikle düşünülüp sanatsal ifadeye gidilmesini gerekli kılar. Ayrıca farklı atık malzemelerle sanatsal çalışmalar yapmak öğrencinin hayal gücünün sınırlarını genişleteceği, yaratıcı düşünmeye, muhakeme etmeye, üzüm üretmeye sevk edeceği için önemli bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

...sanat eğitimindeki tek gerece dayalı (tuval-boya resmi ya da mermer, bronz heykel gibi) dizgesel önerilerde ısrar etmek, öğrenim sürecinde tek yönlü alının pekişmesine zemin hazırladığı gibi, yaratımda tek sesli sonuçların doğmasına alan açmaktadır... Öğrenciler doğal olarak farklı yeteneklere sahiptirler, başarısız oldukları bir konu ya da uygulamayla kırılan özgüvenlerinin tamiri için onlara başka bir yolu deneyerek başarılı olabileceklerini söylemek gerekebilmektedir. Belli bir tarzı dikte etmenin yaratıcı hiçbir sonucu olmamaktadır...(Ergün, 2012: 16).

Hiç kuşkusuz öğrencinin farklı tekniklerde kendini deneyimlemesi yaratıcılığını geliştirecektir. Kolaj tekniği de görme, algılama, iştme, dokunma, yalnızca ellerle yoklamak değil dokunulandı duyumsamak ve farklı atık malzemelerle yeni zgn biçim arayışları yapmak, parçalardan bütüne ulaşmayı öğrenmek açısından oldukça etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul ve işlik ortamında yaratıcılık konusuna Olcay Tekin Kırışoğlu řu şekilde dile getirmektedir:

Öğrencinin dş gücünü harekete geçirecek konu ve tema, öğrenciyeye tanınan araştırma, düşünme ve tasarım süresi, öğrenciyeye sunulan sanata ilişkin bilgi ve deneyim olanakları, öğretmenin alan ve meslek bilgi ve deneyimi sınıf ortamında sanat eğitimini ve buna bağlı olarak yaratıcılığı etkileyen etmenler arasında sayılabilir. Eğitim, ğretim sürecinde öğrencilerin iten, anlık buluşlarının, çalışmalarındaki zgn ipuçlarının değerlendirilmesi de yaratıcılığa giden yolda olumlu adımlar olarak nitelenebilir (Kırışoğlu, 2014: 17).

Öğrencinin yaratıcılığını etkileyen çok faktör bulunmaktadır. Farklı teknik ve malzemeler açısından bakacak olursak deneysel çalışmalar anlık buluşları beraberinde getirir. Çalışmalarda ğrencinin kopyacı ya da taklitten uzak yeni, zgn ipuçlarını fark edilebilmesi, bunun için cesaretlendirilmesi yaratıcılık için önemli olmaktadır. Öğrencilerin kendilerini en iyi ifade edecek tekniği bulmaları için kolaj gibi farklı

uygulamalara eğitim çokça yer verilmelidir. Kalıplara sıkıştırılan bireyden yaratıcı olması beklenemez. Bağımsız düşünebilir, sorgulayan, eleştiren, sanatsal yaratmalarda disiplinler arası bağı kuran, çıkarımlar yapabilen, kopyadan, taklitten uzak kendi özgün yorumu için arayışları süren, kendini sınırlamayan bireyler oluşturmak sanat eğitiminin görevidir.

Kolaj Tekniğinde Yapılmış rnek ğrenci alışmaları (A. UZ Fotoğraf Arşivi).

Yukarıda ve aşağıda ğrenci çalışmalarından seçilen örneklerden de grldğ gibi natürmortlar, serbest tasarımlar; boya maddesi, kalem gibi resim araçları kullanılmadan farklı atık kağıtlardan, kartonlardan, kumaşlardan yararlanılarak yapılmıştır. Boya dışında farklı malzemeleri yüzey üzerinde estetik kaygılarla bir araya getirmek çok yönlü düşünmeyi gerektirir. Parçalar arasında bağlantı kurma, benzer ve farklı yönlerini belirleme, bütün parça ilişkisini sorgulama gibi meşakkatli bir süreç sonunda birleştirme ile yeni bir görsel sonuç elde edilmektedir. Bu karmaşık çok bilinmeyenli denklemin sonunda gelinen yeni sanatsal ifade biçimi ile bireyin algısında ve eyleminde var olan sınırlılıkları da sorgulayan yaratıcı bir eylem olacaktır. "Yaratıcı süreçte yer alan sezgi, imgelem, uslamlama, deneme, araştırma, sınama, bulma, kalıplardan kurtulma, yeniden kurma gibi bir takım yeti, olgu ve niteliklere, merak gibi bir çıkış, özgünlük gibi bir sonucu da eklemeliyiz" der İnci San (San, 2008: 15). Sanatsal ifade biçimi olarak diğer geleneksel malzemelerden oldukça farklı olan ve çok çeşitli malzemedен oluşan kolaj tekniği yaratıcı düşüncenin gelişmesinde şüphesiz önemli rolü olacaktır. Çalışmalarda önemli olan hedeflenen düşünceye en uygun malzemenin bulunması ve bunu sanatsal ifade aracına dönüştürülerek ürün ortaya koymak olmalıdır.

Kolaj Tekniğinde Yapılmış rnek ğrenci alışmaları(A. UZ Fotoğraf Arşivi).

Bugünün sanatında malzeme sınırı kalkmış, başka amaçlarla başka sorunsala doğru yol alınmaktadır. Sanatın ifade biçiminde belli gereçlerin dışına çıkılarak atık malzemenin, tüketilen her türlü nesnenin sanat nesnesi olarak kullanılması yaratıcı düşünme biçimini kökten etkilemiştir

Bauhaus'un kurucusu Walter Gropius'a göre genel eğitim veren okullardaki sanat dersleri, her ocuk ve insanda var olan biçimlendirici yaratma gücüne yönelik olmalıdır. Bakma ve Görme duyusu, form bilinci ve el becerisi geliştirilmeli, oyun biçiminde zorlamadan yani fark ettirmeden bilinçli olarak iř'e yönelten bir yöntemle deneyler yapma, icat etme, buluş yapma, sağlanmalı, serbest biçimlendirme alışkanlığı kazandırılmalı ve teknik bilgi verilmelidir şeklinde (San, 2010: .99-100). Gropius'un görüşünden de anlaşıldığı gibi, sanat eğitiminde yapılacak sanatsal çalışmalarda bireye sınırlar izilmemeli, deneme olanağı verilmeli, yeni buluşlara ortam hazırlanmalı çağa yeni yorumlar getirecek geleceğin yaratıcı insanını yetiştirme bilinciyle hareket edilmelidir.

1919'da kurulan ve yüzyılın en önemli sanat okullarından biri olan ve ağdaş eğitime yön veren Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulunda yaratıcı sanat eğitimi için, farklı malzemelerden, kolaj tekniğinden önemli ölçüde yararlanılmıştır. zer Kabaş'ın anlatımıyla: Atölyelerde ğrencilerin kğit, imento, alçı, cam, tahta, tuğla gibi nesnelere oynamalarına ve araştırmalarına olanak tanınır. Bu sayede öğrenciler, bu malzemelerin temel niteliklerini anlamaya yönelirler (Kabaş, 1992: 25). Öğrencilere farklı malzemeler ve sınırsız deneme olanağıyla gizli kalmış yaratıcılıklarını ortaya çıkarmalarına ve geliştirmelerine katkı verilmiş olur. Örneğin; Bauhaus'un önemli ustalarından sanatçı Johannes Itten; kolektif bir çalışma benimsediği sınıf ortamında öğrencilere günlerce kendi taslaklarını hazırlatır. Bazı alışmalar Dadaistler'in kolajlarını andırır niteliktedir, yani düşündükleri her tür malzemeyi oyun oynar gibi kullanabilmektedirler (Yüksel, 2000: 17).

Sanatı gündelik yaşamın bir parçası olarak gören ve onu müzelerden çıkararak halka ulaştırmayı amaçlayan Bauhaus sanat eğitiminde geleneksel atölye yönteminden faklı olarak sınırsız denemeye, yapıcı, yaratıcı düşünceye ve yeni arayışlara önem vermiştir.

Sanat eğitiminin her kademesinde uzun zamandan beri var olan kolaj tekniği ile yapılan uygulamalar duyuşsal, bilişsel, zihinsel, bedensel gibi bireyin çok yönlü gelişimine olanak sağladığını, kalıplaşmış ve

sınırlı düşüncelyi bozarak hayal gücünü desteklediğini, yaratıcılığı geliştirdiğini öğreniyoruz.

Atık malzemelerle tasarım (rekreasyon) alışmalarının eğitsel değeri çok yüksektir. Bu tür çalışmalarda, kullanılan malzemelerin bolluğu, çeşitliliği ve zengin etkinlik ortamı hazırlaması ile ekonomik olmaları oldukça önemli faktörlerdir. Atık haldeki biçimler yaratıcılığı daha çabuk aktif duruma getireceğinden, çalışmanın daha çabuk ve kolay oluşmasını sağlar (Buyurgan ve Buyurgan, 2001: 127).

Buyurgan'ın ifadesinden de anladığımız gibi; hazır ve atık gereçleri sanatsal ifade aracı olarak kullanmak hem ekonomik, hem de öğrenciler önemli kazanımlar sağlamaktadır. Yine bu konuda Kırışoğlu bireyin olumlu yönde önemli kazanımlarını řu şekilde ifade etmektedir:

- Hazır gereçlerle çalışmak öğrencinin gereçle doğrudan ilişkisini sağlar. Bu tür çalışmada ğrenci ile birlikte öğretmenin de çalışmaya katılımı söz konusudur.
- Hazır gereçlerle çalışmada ortaya çıkan anlık durumlar ve bu durumların hemen değerlendirilmesi ders içinde öğrenme sürecine işlerlik kazandırır.
- Geleneksel gereçler alışılmış biçimlere olanak verirken yeni gereçler yeni düşüncelerin, yeni biçimlerin doğmasına olanak verir. Bu yaratıcılığın gelişmesine ve sanatsal sorunların yeni düşünme ortamlarında çözülmesine yardımcı olur (Kırışoğlu, 2002: 126-127).

Anlaşıldığı gibi tüm eğitim-ğretim kademelerinde uygulanabilen kolaj çalışmaları sanat eğitiminde yaratıcılığı geliştiren önemli bir uygulamadır. Bilinçli bir uygulamayla olumlu farklı sanatsal çalışmalara ulaşılacak, eğitim ğretim ortamını daha keyifli bir yere dnştreacaktır.

Sonuç ve neriler

Kolaj; farklı ve çeşitli malzemelerin estetik kaygılarla bir araya getirilmesiyle zihin ve beden aynı anda düşünmesini sağladığı ve yepyeni bir ürün ortaya koymasını ile sonuçlandığı için yaratıcılığı geliştirmede oldukça etkin bir yöntem olarak görülmektedir. Aslında farklı malzemeleri estetik düşünceyle bir araya getirmek oldukça meşakkatli ve çok yönlü düşünmeyi gerektiren bir eylemdir. O açıdan elin, gzn, beynin beş duyu organıyla birlikte çalıştığı aktif ve yoğun bir muhakeme sürecinden söz ediyoruz. Bir başka ifadeyle kolaj tekniği ile yapılan sanatsal etkinlikler bireyin hem duylara dayalı hem de bilişsel ve düşünsel süreci içinde barındırdığı bir süreci yaşayarak ürün ortaya koyduğu için yaratıcı önemli bir etkinliktir diyebiliriz. Teknoloji çağını geride bıraktığımız 21. Yüzyılda bugün çağa ayak uydurabilen her açıdan düşünen, hayal kuran, kurgulayan, sentez yeteneği gelişmiş yaratıcı bireyler yetiştirmek için eğitim politikaları geliştirilmelidir. Eğitimde önemli olan yaratıcı zekanın geliştirilmesi üzerine kafa yormak gerekliliğidir. Bunu yaparken bireyin tüm yönlerinin geliştirilmesi esasını asla göz ardı edilememelidir. Zira yaratıcı düşünme, buluş yapma, bütüncül bir eğitimle mümkün olabilecektir. Kolaj tekniği doğası gereği deneyliliği de beraberinde getirmektedir. Sanatsal ifade biçiminde sınırlamaları kaldırmakta yeni malzemelerle düşünme ve bir kurguya gitme sürecini yaşayan bireye özellikle farklı alternatiflerle düşünerek yeni sanatsal ifade yollarını bulabileceğini sezdirmektedir. Yaratıcı zihnin gelişmesi için uygun ortamlarda sınırsız deneme imkanı verilerek öğrenciyi zgr düşünmeye sevk etmek eğitiminin ve eğitim kurumlarının en önemli grevevidir. ağın yaratıcı sanatı, nyargılarımız ve alışkanlıklarımıza meydan okuyarak risk alabilen, deneyen, zgr bireyleriyle yol almaktadır. Korku ve önyargılar; kişilerin kabul görmüş ve alışılmışın dışına çıkmasını zorlaştırır. Yeni şeyler denemek yeni sonuçları getirecektir bu da, farklı düşünüp kurgulamada uzun ve zorlu bir yol olabilir ve risk almamayı gerekli kılar. Yaratıcılığı engelleyen en önemli sorunlardan biri alışkanlıklar ve getirdiği sınırlılıklardır. Bu anlamda kolaj gibi çok çeşitli malzeme gerektiren teknikler tabuları yıkabilen uygulamalardır. Bireyin her yönden gelişimini sağlayan hazır nesnelere ve atık malzemelerle iki ve üç boyutlu kolaj çalışmaları sanat eğitiminin her aşamasında bilinçli bir şekilde kullanılmalıdır. Ancak bu şekilde içinde bulunduğumuz çağın insanın yaratıcılığın geliştirilmesine katkı sağlanabilir.

Kaynaklar

- Antmen, Ahu. 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. 3. Baskı, İstanbul: Sel Yayınları, 2010.
- Artchive Web Sitesi. "Merzbild Rossfett", Erişim Tarihi: (03 Nisan 2023), Erişim Adresi: <https://www.artchive.com/artwork/merzbild-rossfett-c.-1919-by-kurt-schwitters/>
- Buyurgan, Serap ve Buyurgan, Ufuk. Sanat Eğitimi ve ğretimi. 1. Baskı, Ankara: Dersal Yayıncılık, 2001.
- Cabanne, Pierre. "Kübizm". ev. Işık ERGÜDEN. Ankara: Dost Kitabevi Yayınevi, 2013.
- Cambridge Dictionary Web Sitesi. "Collage", Erişim Tarihi: (03 Nisan 2023), Erişim Adresi: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/collage#>
- Eczacı Başı Sanat Ansiklopedisi. "Kolaj" Maddesi, 2. Cilt, İstanbul: YEM Yayın (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları), 1997.
- Eranay, Asena. "Kurt Schwitters ve Kolaj Sanatı", 2015, Erişim Tarihi: (28 Ocak 2019), Erişim Adresi: <https://sanatkaravani.com/kurt-schwitters-ve-kolaj-sanati/>
- Erdoğan, Ferah. Nur. "İlköğretim Okullarında (6., 7. Ve 8., Sınıflarda) Kolaj Tekniğinin Eğitime Katkısı", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2007.
- Ergün, Cemil. "Temel Sanat Eğitiminde ve ağdaş Sanatta Kolaj-Fotomontaj", Marmara Üniversitesi Sanat-Tasarım Dergisi, 1, 3, (2012): 5-19, Erişim Tarihi: (10 Temmuz 2023), Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marustd/issue/295/1438>
- İpşiroğlu, Nazan. Ve İpşiroğlu, Mashar. Sanatta Devrim. İstanbul: Ada Yayıncılık, 1978.
- İpşiroğlu, Nazan. Ve İpşiroğlu, Mashar. Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi. 4. Baskı, İstanbul: Hayalperest Yayınları, 2012.
- Kabaş, zer. "Temel Sanat Eğitimi", Anons Dergisi, Sayı. 13, (Eylül 1992): 25-29, İstanbul.
- Keser, Nimet. Sanat Sözlüğü. 2. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınları, 2009.
- Kırışoğlu, O. Tekin. Sanatta Eğitimi Görmek, ğrenmek, Yaratmak. 2. Baskı, Ankara: Pegam Akademi Yayıncılık, 2002.
- Kırışoğlu, O. Tekin. Sanat Bir Serüven, 1. Baskı, Ankara: Pegam Akademi Yayıncılık, 2014.
- San, İnci. Sanat Ve Eğitim, Yaratıcılık Temel Sanat Kuramları Sanat Eleştirisi Yaklaşımları. 4. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2008.
- San, İnci. Sanat Eğitimi Kuramları. 3. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2010.
- Szen, Metin ve Tanyeli, Uğur. Sanat Terimleri ve Kavramları Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 2010.
- Sungur, Nurray. Yaratıcı Düşünce. Ankara: Özgür Yayıncılık, 1992.
- Thompson, Jon. Modern Resim Nasıl Okunur, Modern Ustaları Okumak. ev. Firdevs Candil ulcu. 1. Baskı, İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2014.
- Yüksel, Nilgün. "Bauhaus'un ustaları", Genç Sanat Dergisi, Sayı 73, (Eylül 2000): 16-25, İstanbul.

Resimler Kaynakça

- Resim 1:** Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),
Erişim Adresi: <https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/glass-and-bottle-of-suze-1912>
- Resim 2:** Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),
Erişim Adresi: <https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/clarinet-bottle-of-bass-newspaper-ace-of-clubs-1913>
- Resim 3:** Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),
Erişim Adresi: <https://www.wikiart.org/en/georges-braque/glass-carafe-and-newspapers-1914>.
- Resim 4:** Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),
Erişim Adresi: <https://www.wikiart.org/en/georges-braque/the-bottle-of-rum-1914>
- Resim 5:** Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),
Erişim Adresi: <https://www.moma.org/collection/works/35198>
- Resim 6:** Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),
Erişim Adresi: <https://www.reprodart.com/a/schwitters-kurt/merz-94-grunfleck.html>

Resim 7: Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),

Erişim Adresi: <https://www.artchive.com/artwork/merzbild-rossfett-c.-1919-by-kurt-schwitters/>

Resim 8: Erişim Tarihi: (10 Nisan 2023),

Erişim Adresi: <https://www.artchive.com/artwork/bild-1926-12kleines-seemannsheim-kurt-schwitters-1926/>

COLLAGE TECHNIQUE AND ITS IMPORTANCE FOR CREATIVE ART EDUCATION

Ayfer UZ

ABSTRACT

The collage technique, which is an artistic means of expression, is effective in developing the imagination of the individual, constructing the relationship of the whole with the parts and combining the different parts in a new composition resulting in developing the talent of synthesis. Moreover, this technique strengthens a student's ability to think in a free and creative way as she expresses her art by eradicating the barriers of tradition. The aim of the research is to reveal how important collage techniques and applications in art education are in raising creative individuals. This article, which is carried out by literature review in qualitative research method, deals with the collage technique employed in the production of art in the early 20th century, which is often used in contemporary art and art education. After a general evaluation on the collage technique, the research on its contributions and importance to creative arts education was expanded and the collected data was analyzed using the "descriptive analysis" method and a conclusion was reached.

Keywords: Art education, painting, collage, collage technique, creativity